

Belgisch-Nederlands Boekbandengenootschap

nieuwsbrief · nummer 10 · mei 2022

Dit is al weer de tiende nieuwsbrief die u van ons ontvangt. Een kleine mijlpaal in een roerige periode!

Met een bezoek aan Gijs Wortel en een Algemene Ledenvergadering in Zutphen heeft het Boekbandengenootschap de draad aan voor de coronaperiode weer op een knippen pakken. En er komen nog meer boeiende activiteiten aan. Op 11 juni bezoeken we twee Kioscobibliotheken in Brugge en in het najaar staat de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience op het programma.

Wij zijn bovendien niet de enigen die volop activiteiten organiseren. Na twee magere jaren is de boekbandagenda in deze nieuwsbrief weer goed gevuld. We hopen dat u er iets naar uw gading in vindt en dat we elkaar op een van de vele gelegenheden tegenkomen!

Het bestuur

P.S. Een nieuwsbrief gemist? Ze staan allemaal op onze [website](#).

De functie conservator Boekbanden van de Koninklijke Bibliotheek verdwijnt, deel 2

Bericht van de voorzitter

Op 8 maart jl. vond het tweede gesprek plaats tussen de vertegenwoordigers van de KB en de verenigingen, ditmaal fysiek in de KB.

Hoewel de ongenustheid bij de verenigingen over het verdwijnen van aandacht van de KB voor de materiaal-technische kant van de collectie in dit gesprek niet is weggenomen, is er door verduidelijking van het toekomstperspectief van de KB wel meer begrip ontstaan voor de brede taak waar de KB voor staat en de noodzaak om keuzes te maken. De opdracht van de KB als wetenschappelijke instelling bestaat enerzijds uit de taak om wetenschappelijk onderzoek te ondersteunen binnen haar verantwoordelijkheid voor de nationale collectie, anderzijds heeft de KB een wettelijke rol in de regio binnen het netwerk van openbare bibliotheekvoorzieningen en de landelijke digitale bibliotheek.

Concrete mogelijkheden

- De KB erkent de aanwezigheid van een betere zoekbaarheid van de publiekscatalogus op het vlak van materialiteit en van publieksbijeenkomsten rond de fysieke collecties (weliswaar met beperkte publiek, maar breed online te streken).
- De verenigingen kunnen helpen bij het opstellen van de zoekstructuur voor de catalogus. Hun inbreng kan gericht zijn op het verbeteren van de gebruiksvriendelijkheid van de catalogus, met name op het terrein van de materialiteit van het boek. Hier wordt nog bij benadrukt dat de catalogus niet alleen afgestemd moet zijn op deskundige 'ingewijden', maar juist ook op een groter publiek van 'liefhebbers'. De KB wijst bovendien op de moeilijkheid dat er door de jaren heen voor de beschrijvingen in de catalogus geen standaardterminologie is gebruikt. Er zijn nu wel goede thesauri en het Belgisch-Nederlands Boekbandengenootschap kan met 'Kneep & Binding-2' voor terminologie voor de industriële boekband zorgen.
- De vertegenwoordigers van de verenigingen verklaren zich verder bereid om te participeren in experimenten met digitale publieksactiviteiten, zoals 'hackathons' of een 'Vele handen'-actie. Een voorstel van Stichting Papiergeschiedenis Nederland is het jaarlijks organiseren van een 'materialitendag', die per toerbeurt door een van de verenigingen georganiseerd wordt en waarbij de materiële collecties het onderwerp zijn en de vergaarde kennis van die dag 'geborgd' zal worden als aanvulling op de ontsluiting van de collecties.

Onlangs is **Maarten Heerlein** aangesteld als teamleider Collection Knowledge bij de KB. Hij zal het aanspreekpunt voor de verenigingen zijn bij de KB. Verder heeft de restauratieafdeling van de KB interesse getoond voor samenwerking. Lid van BNB en restaurator bij de KB **Ilse Korthagen** wil zich hier graag voor inzetten.

Een uitvoerig inhoudelijk verslag van dit gesprek vindt u op onze [website](#).

Reacties op dit bericht kunt u sturen naar bestuur@boekbandengenootschap.nl.

Werkgroepen kunnen aan de slag

Al geruime tijd wordt er binnen het Boekbandengenootschap nagedacht over het actualiseren en aanpassen van *Kneep & binding* met de periode na 1830. Tijdens de vorig jaar gehouden ALV heeft er veel enthousiasme te bestaan voor het actualiseren en uitbreiden van *Kneep & Binding*. Daarnaast werd er ook een voorstel werd gedaan voor een nieuwe publicatie over industriële boekbanden.

Het heeft even geduurd, vooral door de beperkingen tijdens de Covid-periode, maar inmiddels heeft het bestuur twee werkgroepen ingesteld. Deze werkgroepen gaan op korte termijn aan de slag. Jan Pauwels heeft zich bereid verklaard het coördinatorkaas van de Werkgroep Industriële Boekbanden (WIB) op zich te nemen. Voor de afstemming is het belangrijk dat beide werkgroepen tegelijk van start gaan. Jan Bosch zal daarom voorlopig, tot iemand anders deze taak op zich wil nemen de werkzaamheden van de Werkgroep Aanpassing Kneep & Binding (WAK) coördineren.

Voor beide werkgroepen hebben zich al een aantal leden aangemeld, maar er is meer expertise uit verschillende disciplines nodig. Wij zijn zo op zoek naar boekwetschappers, boekbinders en boekrestauratoren, met name in de WAK. Wilt u uw kennis delen in een van de werkgroepen of meer informatie, stuur dan een mail naar info@boekbandengenootschap.nl. Wij nemen dan zo snel mogelijk contact met u op.

Aan de vergaderingen van de werkgroepen kan ook digitaal worden deelgenomen.

Sacred books / Secret libraries

Op zaterdag 11 juni 2022 zijn we met het Belgisch-Nederlands Boekbandengenootschap te gast in twee bewoonde kloosters in de historische binnenstad van Brugge. Beide monastieke sites ontvangen bezoekers in het teken van het beleevingsproject *Sacred Books, Secret Libraries*. Dit project ontsluit religieuze plekken en nodigt uit om er de stilte en de spiritualiteit te ervaren. Boeken nemen tijdens deze bezoeken uiteraard een centrale plaats in.

Programma

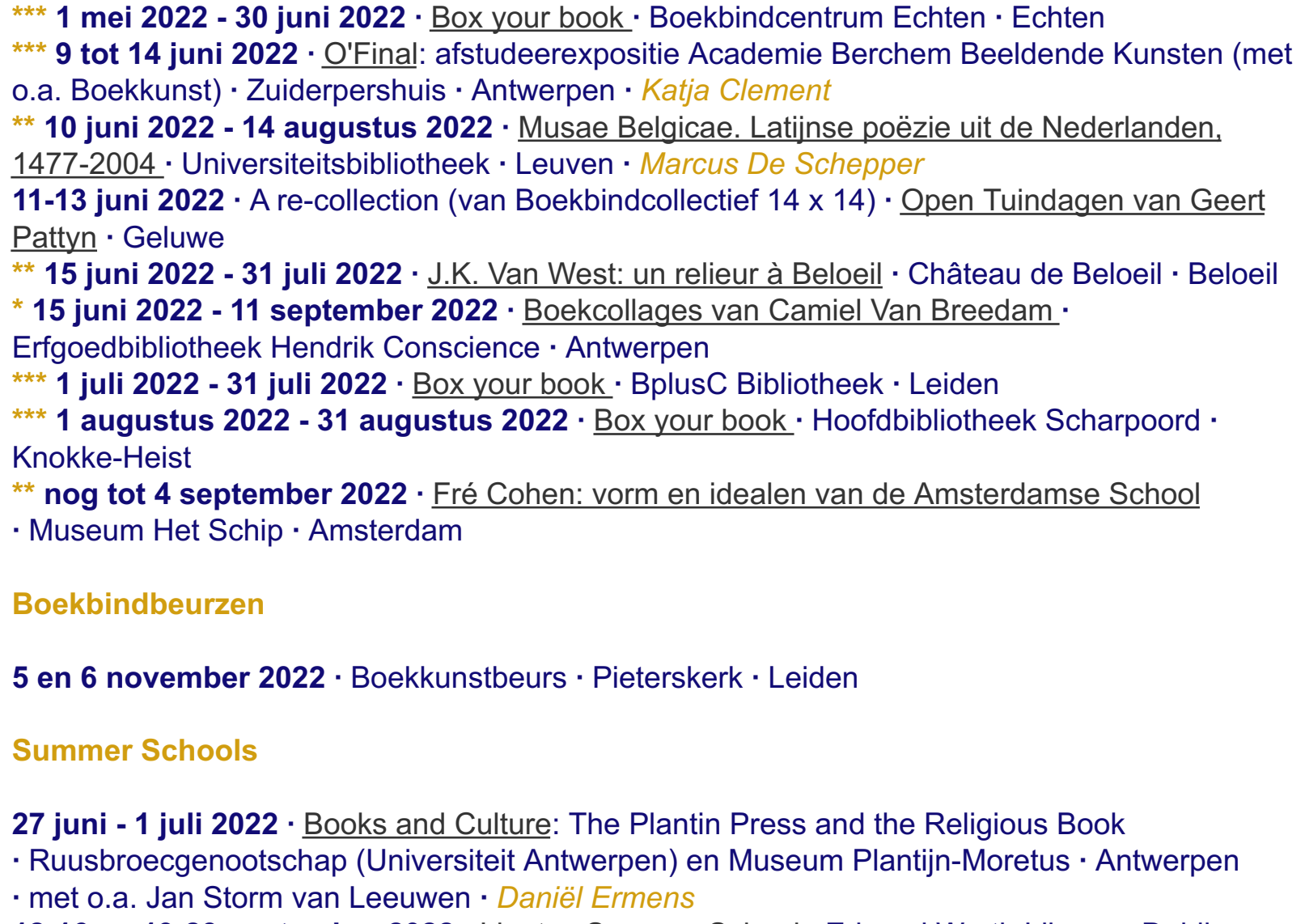
10.15 Onthaal
10.30 Bezoek aan het Engels klooster
12.45 Lunch
14.30 Bezoek aan het klooster van de ongeschoeide karmelieten
16.15 Einde

Kosten

Er wordt ingetekend voor een volledige dag. De kosten voor deelname aan de excursie bedragen € 35,-. Daarvoor krijgt u de entree voor beide monastieke sites, rondleidingen en een uitgebreide warme lunch. Ook niet-leden kunnen, wanneer het maximum aantal deelnemers niet wordt overschreden deelnemen; zij betalen € 50,-.

Inschrijven

U kunt zich inschrijven door een mail te sturen aan secretaris@boekbandengenootschap.nl onder gelijktijdige betaling van de bijdrage op de bankrekening van het Belgisch-Nederlands Boekbandengenootschap (NL19RABO0300040016) o.v.v. 'Excursie Brugge'. Als u een vegetarisch menu wenst of andere diëtenwensen heeft, wordt u verzocht dit in de mail te vermelden. Er kunnen maximaal 40 personen aan deze excursie deelnemen. Inschrijvingen worden behandeld op volgorde van betaling op de rekening van het BNB. Leden hebben voorrang wanneer het maximum aantal deelnemers wordt overschreden. **Uiterlijke datum van inschrijving is vrijdag 3 juni 2022.**

In de buurt van Brugge

Op 11, 12 en 13 juni exposeert boekbindcollectief '14 x 14' uit Brugge ter gelegenheid van haar tienjarig bestaan tijdens de Open Tuindagen van Geert Pattyn in Geluwe. De tentoonstelling heeft de titel *A Re-collection*: de boeken zijn gemaakt van gerecycleerd materiaal in de ruimste zin van het woord. Veel boeken zijn gemaakt tijdens de lockdown en de binders moesten zich behelpen met alles wat bij binenshuis gevonden kon worden. Waardoor een lockdown al niet goed is! Wellicht is dit een goede gelegenheid voor de deelnemers aan de excursie op 11 juni in Brugge om eens een aantal eigentijdse boekbanden te bewonderen.

Verslag van het bezoek aan Gijs Wortel (1 april)

Op vrijdag 1 april jl. troffen 16 leden van het Boekbandengenootschap elkaar bij Gijs Wortel in Someren. Het bezoek aan zijn binders was al in december 2021 gepland, maar kon toen helaas niet doorgaan vanwege de hiërdsende coronamaatregelen. Als we binnenkomen in zijn 'achterhuis' zien we een grote ruimte met vitrines – waarin het ontstaan van het boek wordt getoond –, boekenkasten en een groot magazijn voor linnen ed. Gastvrij worden we in het aanpalende vertrek met koffie/thee en 'quakskes' (Brabants voor koekjes) ontvangen. Daar bevindt zich o.a. een Engelse bibliotheek met uitgeverbanden en vakliteratuur en een werkplaats met handbind- en handverguldgereedschap en allerlei machines. Na welkom geheten te zijn, start Gijs Wortel als eerste met uitleg te geven bij zijn stempel- en letterverzameling van eenentwintig voormalige bindersbedrijven. Het bevat met de hands gegraveerde messing stempels (waaronder hoekstukken, ornamenten en initialen), letters en cijfers (in wel vijf of meer cursiven) in allerlei stijlen van niet meer bestaande bedrijven, waaronder de misdruckerij en bindrij van de paters van Steyl, boekbinderij Gitlay uit Dordrecht, boekbinderij Elias P. van Bommel en Stokkink's Boekbinderij, beide uit Amsterdam. Bij laatstegehoemde heeft Gijs ook getwerkt. Voor hem zijn het gebruikscollecties. Hij is als binder niet alleen geïnteresseerd in het eindproduct, maar juist in de ambachtelijke prestatie. Een reden om te verzamelen dus.

Het vervolg van dit verslag lezen en een foto-impressie vindt u op onze [website](#).

Foto: Ornamenten uit de stempelcollecties. Op de achtergrond het affiche van boekbinderij Elias P. van Bommel, gemaakt door Theo Molkenboer (1897)

Het boek van Gijs Wortel

Een boek over het verhaal van **Gijs Wortel** en zijn kennisoverdracht over het bindersvak is in de maak. De crowdfunding is intussen geslaagd! De ontwerpers van Vormforensen gaan samen met de partners nu hard aan de slag om de boekproductie te realiseren. Medio september zal de publicatie in het Hallard Pierson Museum te Amsterdam worden gepresenteerd.

Voor meer achtergrondinformatie bekijk www.mooieboekenmaakjesamen.nl.

Bent u geïnteresseerd en voornemens om het boek aan te schaffen, stuur dan een mailtje naar info@mooieboekenmaakjesamen.nl

Agenda

Activiteiten van het Boekbandengenootschap

11 juni 2022 · Sacred books/Secret Libraries - Brugge · *Ludo Vandamme, Noël Gelmaert*
4 november 2022 · Bezoek aan de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience · Antwerpen
najaar 2022 · Boekband Waarde Laboratorium · *Natasha Herman*
15 april 2023 · Algemene Ledenvergadering · Universiteitsbibliotheek · Gent

Symposia, studiedagen en lezingen

2 juni 2022 · Perkament maken en verkopen in Brugge in de zestiende eeuw - Stadsarchief · Brugge · *Ludo Vandamme* (voor meer informatie, zie verderop in deze nieuwsbrief)
13 en 14 juni 2022 · Banning Books: The Antwerp Indexes of Plantin, 1569-1571 · Museum Plantin-Moretus · Antwerpen
24 juni 2022 · Studiemiddag *Zaanse Papiergeschiedenis* · Stadhuis · Zaandam
27 en 28 juni · *Understanding Bookbindings* (tutor: Arthur Green) · Gloucester Cathedral · Gloucester

Tentoonstellingen in België en Nederland

***** 1 mei 2022 - 30 juni 2022** · *Box your book* · Boekbindcentrum Echten · Echten
***** 9 tot 14 juni 2022** · *OFinal*: afstudieexpositie Academie Berchem Beeldende Kunsten (met o.a. Boekkunst) · Zuiderpershuis · Antwerpen · *Katja Clement*
10 juni 2022 - 14 augustus 2022 · *Musae Belgicae. Latijnse poëzie uit de Nederlanden, 1477-2004* · Universiteitsbibliotheek · Leuven · *Marcus De Scheppe*
11-13 juni 2022 · A re-collection (van Boekbindcollectief 14 x 14) · *Open Tuindagen van Geert Pattyn* · Geluwe
***** 15 juni 2022 - 31 juli 2022** · J.K. Van West: un relieur à Beloeil · Château de Beloeil · Beloeil
***** 15 juni 2022 - 11 september 2022** · Boekcollages van Camiel Van Bredam · Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience · Antwerpen
***** 1 juli 2022 - 31 juli 2022** · *Box your book* · BplusC Bibliotheek · Leiden
***** 1 augustus 2022 - 31 augustus 2022** · *Box your book* · Hoofdbibliotheek Scharpooord · Knokke-Heist
***** nog tot 4 september 2022** · *Fré Cohen: vorm en idealen van de Amsterdamse School* · Museum Het Schip · Amsterdam

Boekbindbeurzen

5 en 6 november 2022 · Boekkunstbeurs · Pieterskerk · Leiden

Summer Schools

27 juni - 1 juli 2022 · *Books and Culture*: The Plantin Press and the Religious Book · Ruusbroecgenootschap (Universiteit Antwerpen) en Museum Plantin-Moretus · Antwerpen · met o.a. Jan Storm van Leeuwen · *Daniël Emrens*
12-16 en 19-23 september 2022 · *Ligatus Summer School* · Edward Worth Library · Dublin
(naam) = betrokken lid BNB
 *** = boekbandenaanrader

Perkament in Brugge

In 2021 diende de Algemene Ledenvergadering van het Boekbandengenootschap nog videogeveigs te worden georganiseerd. Dat gold ook voor de lezing van **Ludo Vandamme** aansluitend op deze **ALV, Perkament maken en verkopen in Brugge in de zestiende eeuw**. Intussen ligt corona zo goed als achter ons en brengt Ludo, op vraag van de vereniging Levend Archief van het Stadsarchief Brugge, deze lezing nu voor een levend publiek. De feedback door leden van Genootschap die volgde op de videolezing, is daarin verwerkt.

Locatie: Genootschap, Stadsarchief, Burg 11 A

Datum: Donderdag 2 juni 2022.

Interesse? Deelname is gratis, maar wel aanmelden via levend.archief@brugge.be.

In het rek

Coptic Bookbindings in the Pierpont Morgan Library - Theodore C. Petersen (and edited by Francisco H. Trujillo)

Theodore C. Petersen schreef dit boek tussen 1929 en 1950, maar het werd tot op heden nooit uitgegeven. Het werk beschrijft de bindtechnieken en materialen van een collectie vroege handschriften in de Morgan Library & Museum. De collectie bestaat uit negende- en tiende-eeuwse banden uit meer dan vijftig handschriften die in 1910 in de Fayum Oase in Egypte werden gevonden.

Deze handschriften werden aangekocht door J. Pierpont Morgan sr. in 1911 en samen vormen ze de grootste verzameling Koptische handschriften ter wereld. Kort na de aankoop werden de boeken gerestaureerd in de Vaticaanse bibliotheek.

Petersen voegde zich bij het onderzoeksteam in de late jaren 1920 en op dringend verzoek van Belle da Costa Green, directeur van de Pierpont Morgan Library, ontwikkelde hij een gedetailleerd overzicht van de bindstructuren. Behalve het vijftigtal Koptische banden uit de collectie van Pierpont Morgan, beschreef Petersen voor deze publicatie nog een aanvullende vijftig Koptische banden in andere bewaarplaatsen over de hele wereld. Ook deze beschrijvingen zijn voorzien van tekeningen die hij van alle banden maakte.

Deze publicatie van Petersens werk bevult een introductie door Francisco H. Trujillo, de huidige conservator van het museum, waarin het wedervaren van de collectie uit de doeken wordt gedaan, evenals alle moeite die het heeft gekost om het werk uiteindelijk gepubliceerd te krijgen. Van elke band is een kleurenafbelding opgenomen.

The Legacy Press, 2021 - ISBN 9781953421043 - 150 dollar

Uit het rek

Een oorlogsboekje – Astrid Beckers

Oorlog. Oorlog beïnvloedt boeken. Niet alleen inhoudelijk, maar ook de boekbanden kunnen onder invloed van oorlog specifiek worden vormgegeven. Een bijzonder voorbeeld is de serie 'Zwaluw editie' van uitgeverij Keizerskroon te Amsterdam. Deze serie werd gedurende de jaren van de Indonesische Onafhankelijkheidsoorlog (1945-1949) gepubliceerd.

Een boek dat eerste gezicht lijken het uiterst eenvoudige éénkaternsboekjes zijn, geniet aan een dunne kartonnen omslag. Maar schijn bedriegt. Het boekje heeft de grootte van een briefkaart en daar zit de eerste aanwijzing wat betreft de wijze van verspreiding van deze boekjes. Want waar we het boekje omdraaien, blijkt de voorkant immers een overslag te hebben naar de achterkant. Op deze overslag staat rechts een vierkantje met de tekst: 'Indië 2 ct. Overige buitenland: 4 ct.'. De achterkant zelf lijkt precies op de achterkant van een briefkaart: je kunt er een adres invullen en eventueel afzendergegevens. Dit boekje is bedoeld om als brief te versturen. De hele omslag is zo vormgegeven dat het dienst doet als envelop. Je moet er alleen nog een postzegel op plakken en de afzendering opschrijven.

Lees verder op onze [website](#).

Verslag ALV en bezoek Librije in Zutphen

Op vrijdag 22 april vond de Algemene Ledenvergadering van 2022 plaats in de Walburgiskerk te Zutphen. Niet alleen omdat het de eerste ALV sinds 2019 was, waarbij we weer zonder Zoomverbinding konden samenkomen, was deze bijeenkomst bijzonder. Op deze dag namen we ook afscheid van **Rens** Top als bestuurslid van het Boekbandengenootschap. Zijn taak zal worden overgenomen door **Jan Pauwels**, conservator oude drukken in de KBR te Brussel. 's Middags liet **Herre de Vries** ons zien hoe boeiend zijn jaarlijkse controle van de boekencollectie van de Librije is en nam **Henk Porck** ons mee in de wonderde wereld van het (sier)papier. Helaas was **Geert van Diep** wegens ziekte niet in de gelegenheid om zijn presentatie over zijn monsterboekband van sierpapier te geven. Het hoogtepunt van de dag was uiteraard het begeleide bezoek aan de boven- of aan de benedenlibrije. Op onze [website](#) kunt u zien wat we daar allemaal zag en!

Website: updates

- Ook deze keer hebben wij onze [pagina met digitale boekbandenpublicaties](#) weer aangevuld. Op deze pagina vindt u links naar uitgaven over boekbanden op het internet en pdf's van gedigitaliseerde oude werken. We streven niet naar volledigheid, maar willen u een breed palet aan publicaties over boekbandenonderzoek bieden. Misschien heeft u ook nog een tip? Laat het ons weten via info@boekbandengenootschap.nl.
- Tom Gaulds tip om een bibliothecaris te vangen, die u hier ziet, en meer boekenhumor en -kunst vindt u op onze [humorpagina](#).

Manuscripten in zeehondenhuid

Door: Ludo Vandamme

Vroege boekbanden, uit de volle middeleeuwen, zijn bijzonder zeldzaam en verdienen alle aandacht. Zo onder meer de banden uit de beginperiode van de cisterciënzerabdijen, de twaalfde eeuw. Karakteristiek voor deze vroege cisterciënzerbanden is dat de boekband werd overtrokken met een soort hoes, die aan de onderliggende bekleding van platten werd genaaid. Het gaat meestal om een 'overtrek' in gedroogde, soms nog harige huid, van onbekende oorsprong, *libri pilosi* dus. Dit principe werd onder meer toegepast in de Vlaamse cisterciënzerabdijen Ten Duinen (Koksijde), Ter Doest (Lissewege) en Clairmarais (nabij Saint-Omer, dép. Nord, Frankrijk). De Franse boekbandexpert **Elodie Lévêque** onderwierp deze 'hoezen' aan een onderzoek. Geen rund, herf of everzwijn zoals vroeger wel eens werd gedacht, blijkt nu, wel de huid van zeehond, ook bij boeken van diep in het binnenland gelegen abdijen zoals Clairvaux. Wat verboden het sterke cisterciënzernetwerk illustreert, met abdijen in Engeland en de Noordzeeregt met meer verderaf gelegen stichtingen.

Meer informatie
Elodie Lévêque, 'Les reliures romanes de l'abbaye de Clairvaux', in: *Gazette du livre médiéval*, 63 (2017), p. 41-54; **Elodie Lévêque, Claire Chahine en Sarah Fiddymant**, 'Libri pilosi: la peau de housse sur les reliures médiévales', in: *Support(tracé: revue annuelle Association pour la recherche scientifique dans les arts graphiques)*, 17 (2017), p. 63-71. In 2020 promoveerde **Elodie Lévêque** op het proefschrift *Les reliures romanes de la bibliothèque de Clairvaux: étude archéologique et bibliocodologique*.

Sierpapier

In de vorige nieuwsbrief besteedden we in de rubriek 'In het rek' aandacht aan *Die phantastische Welt der Brokatpapiere, Die Sammlung Adelheid Schönborn*. Met *Beiträgen von Matthias Hageböck, Julia Rinck*, onder redactie van Adelheid Schönborn en Michael Rothe uit 2020.

Henk Porck wees ons op twee andere interessante publicaties over sierpapier van de 'Arbeitskreis Brokatpapier':

- Susanne Krause, *Julia Rinck, Brokatpapier - Ein Bestimmungsbuch | Decorated Paper - A Guide Book | Sierpapier. Ernt gids*. In samenwerking met Henk Porck, Frieder Schmidt en Ida Schriever. Stuttgart: Dr. Ernst Hauswedell Verlag, 2016.
- Julia Rinck, Susanne Krause, *Handbuch Brokatpapier*. Mit Beiträgen von Frieder Schmidt, Matthias Hageböck, Manuel Kehrl, Arne Krause, Henk Porck, Frank Sellinat. Stuttgart: Dr. Ernst Hauswedell Verlag, 2021.

Dos-à-dos-binding

Onlangs heeft Biblia Neerlandica haar bijbelcollectie uitgebreid met een bijzonder exemplaar van een zeldzame uitgave van het Nieuwe Testament uit 1638, gedrukt door de Leidse drukker-uitgever **Paulus Aertsz van Ravesteyn**. Daarnaast bevat de band een Psalmenbijdring van **Petrus Daem** van hetzelfde jaar, allebei in klein duodecimo-formaat (10,7 x 5,5 cm).

Het boekje is gebonden in een dos-à-dos-band. De vraag die doet oproept is: waarom werd er voor dit boek voor deze bindwijze gekozen? Hypotheses kunt u sturen naar info@boekbandengenootschap.nl.

Meer informatie over dit boekje vindt op de [website](#) van Biblia Neerlandica.

Even voorstellen

Mijn naam is **Elly Cockx-Indesteghe**. Boekbanden zijn al vanaf mijn prille jeugd aanwezig. Met een goede vriend van mijn vader die vaak aan huis kwam, gingen de gesprekken hoofdzakelijk over het boek en zijn omhulsel, de band. Toen **Prosper Verheyden** – want over hem gaat het – zijn einde voelde naderen († 1948) heeft hij zijn hele documentatie betreffende de boekband in de Nederlanden aan mijn vader geschonken, met het verzoek zijn werk voort te zetten. Dat is goedgeleesd gebeurd. Het werkmateriaal dat aan de grondslag van deze onderneming lag – thematisch geordende wifjels van losse stempels, rolschemen en paneelstempels, plus aantekeningen – is later door mijn zoon en ondergetrachte van het zogenaamde *Wifjelschif*. Samen met de uitvoerige correspondentie, opgenomen in het *Briefvenarchief*, is het geheel een aantal jaren geleden overgedragen aan het Museum Plantin-Moretus.

Afgestudeerd als historica Moderne Tijden, had ik onderduisen al wel het spoor van het oude boek gevolgd, maar niet in het bijzonder van de band. Dat

alles had te maken met de taakverdeling in de Afdeling Koninklijke Werken van de Koninklijke Bibliotheek in Brussel waar ik sinds 1961 werkzaam was; hierbij is de aandacht voornamelijk uitgegaan naar oude en bijzondere drukken, waarvan banden slechts een onderdeel van de herkomstgegevens uitmaken.

De meer exclusieve aandacht voor banden dateert van later. In 1991 verscheen de eerste vrucht van samenwerking met Noordnederlandse collega's, in de allereerste plaats **Jan Storm van Leeuwen**. Later volgden nog andere publicaties over te hanteren terminologie ten behoeve van het beschrijven van banden. Tenzelfdertijd echter liet mij het oude gedrukte boek niet los, ook zonder band uit de tijd!

De boekband is een studieobject, maar tegelijk een verzamelobject. Dan gaan voornamelijk esthetische kenmerken een rol spelen: het 'bibliofiele' aspect. Zij zijn enkele banden in huis gekomen als mooi voorbeeld van een bepaalde bandversiering. Wat de meer recente periode betreft, wil ik hier twee namen van binders naar voor schuiven: **Berthe van Regemorter** († 1964) en **August Kulche** junior (geb. 1927). Eerstgenoemde wakte mijn belangstelling doordat haar archief bewaard is (in de Bibliotheek Wittockiana, destijds het huis van de boekband), en een ideaal uitgangspunt bleek voor het samenstellen van een catalogue raisonné: de wordingsgeschiedenis van een band aan de hand van schetsen en ontwerpen. Met Kulche, van in de jaren vijftig een vriend des huizes, werd natuurlijk altijd over banden en hun (meestal picturaal) decor gesproken.

Tot slot wil ik nog meegeven dat ik ook opdrachten aan binders heb gegeven. Bij wijze van voorbeeld: van een bundel van Middellatijnse gedichten, vertaald en ingeleid door **Luc Indesteghe** – *Estuans intrinsecus* (Leuven: De Pauw, 1950) – zijn een dertigtal exemplaren door even zoveel binders naar eigen smaak en kunde gebonden. Deze bijzondere collectie boekbanden bewaar ik bij mij thuis en ik hoop dat ze ook in de toekomst bij elkaar blijven.

Even voorstellen

Mijn naam is **Jan Storm van Leeuwen**. Tot 2007 was ik conservator van de Boekbanden in de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag. Hoe ik daar in mijn eerste jaren voor de boekband ben 'gevalen', wil ik hier met u delen.

Toen ik op 1 november 1968 mijn baan als vakleerling kunstgeschiedenis bij de Koninklijke Bibliotheek begon, vertelde de bibliothecaris (directeur) **dr. Reedijk** me dat ik ook zorgen moest voor de boekbanden. Ik wist niet wat hij daarmee bedoelde, waarop hij zei dat dat wel zou komen. Voorlopig had ik mijn handen vol aan het stage lopen in de bibliotheek, college boekwetenschap volgen te Amsterdam en leren hoe de juiste kunsthistorische boeken te kopen en die een systematische plaats te geven in de catalogus.

Begin 1969 haalde de werkelijkheid me in; met een door **Desmond Yardley** voor de bibliotheek vervaardigde moderne boekband moest ik iets doen. **Geod geluk** pleakte ik hem in de 'bandenkamer' – later leerde ik dat hij eigenlijk ergens anders had moeten staan.

Tenzelfdertijd stuurde de Haagse antiquaar **Meyer Elte** een bandje op zicht met het wapen van **Leodewijk Napoleon**, Koning van Holland (1806-1810). Het leek me heel duur. Ik raadpleegde mijn voorganger, **dr. Eleonora de la Fontaine Verwey** en **dr. Reedijk**. Zij meldten dat banden met dat wapen zeer zeldzaam waren en dat je zo'n bedrag daarvoor zeker moest betalen. Met twijfel kocht ik het. Het bleek mijn enige kans om zo'n bandje te kopen en ik weet nu waarom.

Kort daarna kwam **Howard Nixon** van de British Museum (nu British Library) naar de KB om Engelse banden te bestuderen. **Reedijk** wilde dat hij deze belangrijke man alle hulp gaf. Ik had de banden klaargelegd die hij zien wilde en zag hoe hij wijfels maakte en ik vroeg hem waarom. Hij legde me dat uitvoerig uit. Daarmee begon mijn liefde voor de studie van de boekband.

In een speciale kast had juffrouw **Verwey** boeken over de boekband bijeengebracht en ik ging er eens in kijken. Een studie van **Konrad Haebler** over blind bestempelde varkensrinnen banden trok mijn aandacht. Ik vond verschillende zulke banden verspreid over de zolders van het gebouw aan het Lange Voorhout. Ik ging ze afwrijven en probeerde te identificeren. *Rollen - und Plattenstempel des XVI. Jahrhunderts*, vond er een aantal en een aantal niet, allebei spannend.

In de zomer van 1970 werden van moderne Franse banden uit **Major Abbey** geveld. De catalogus toonde prachtige stukken en **dr. Reedijk** gaf me toestemming om te proberen enkele te verwerven. Ik vroeg **Elte** of hij voor ons wilde bieden, maar die ging niet naar London en ik moest zelf komen. Na een studie van de relevante literatuur, maakte ik een keus. In London bracht ik eerst een bezoekje aan Nixon, die me vertelde dat ik me aan de veilingmeester moest voorstellen, omdat die me anders wellicht niet zou zien, en dat de British Museum niet ging bieden, omdat die al banden van **Major Abbey** cadeau had gekregen – ik werd er haast jaloers van. Het was een fantastische ervaring om stukken van de grootheden van de Franse band op de kijkgad uit hun schuifdoos te halen, de omslag ervan af te halen en stil te genieten van de schoonheid van het leer, de strakke speelsheid van het ontwerp, de fraaie kleuren en de perfectie in de uitvoering. Toen werd ik verliefd op de moderne band. Tegelijk was ik geschokt door de grove manier waarop anderen de banden behandelden.

Contact

Voor het aanmelden van tentoonstellingen en congressen voor deze nieuwsbrief kunt u contact met ons communicatieteam (Daniël Emrens, Emly Thorissen en Ludo Vandamme) opnemen via:

info@boekbandengenootschap.nl

Voor vragen aan het bestuur of om lid te worden van het Belgisch-Nederlands Boekbandengenootschap, kunt u terecht bij Astrid Beckers via: secretaris@boekbandengenootschap.nl